

Notícia dels ingressos recents del Gabinet de Dibuixos i Gravats

Francesc M. Quílez i Corella, Adela Laborda

similar papers at core.ac.uk

provided by F

Paraules clau

Adquisicions, donatius, dipòsits, obra gràfica, dibuixos, gravats, cartells

Resum

El Gabinet de Dibuixos i Gravats (GDG) ha promogut els darrers anys una activa política de captació de béns que ha fet augmentar el seu nodrit fons –format per més de 140.000 obres– amb ingressos de gran qualitat. Així, cal remarcar l'enriquiment i la diversificació que ha suposat la presència d'artistes que no estaven representats o no eren prou ben representats a la col·lecció com, entre d'altres, Carles Casagemas, Cassandre, Josep Renau o Antoni Clavé. El destacat conjunt d'obres incorporades recentment contribuirà sens dubte a consolidar el GDG com a principal centre públic català dedicat a la conservació i l'estudi d'obra sobre paper.

Palabras clave

Adquisiciones, donativos, depósitos, obra gráfica, dibujos, grabados, carteles

Resumen

El Gabinete de Dibujos y Grabados (GDG) ha promovido en los últimos años una activa política de captación de bienes que ha hecho aumentar sus nutridos fondos –formados por más de 140.000 obras– con ingresos de gran calidad. Así, hay que destacar el enriquecimiento y la diversificación que ha supuesto la presencia de artistas que no estaban representados o no estaban suficientemente bien representados en la colección como, entre otros, Carles Casagemas, Cassandre, Josep Renau o Antoni Clavé. El destacado conjunto de obras incorporadas recientemente contribuirá sin duda a consolidar el GDG como el principal centro público catalán dedicado a la conservación y estudio de obra sobre papel.

Keywords

Acquisitions, donations, permanent loans, graphic work, drawings, prints, posters

Keywords

In recent years the Cabinet of Drawings and Prints (GDG) has pursued an active policy of asset raising that has increased its sizeable collection – made up of over 140,000 works – with admissions of great quality. Thus, the collection has been enriched and diversified by the presence of artists that were previously either not represented or not well enough represented like, among others, Carles Casagemas, Cassandre, Josep Renau or Antoni Clavé. The outstanding group of works recently incorporated will doubtlessly contribute to consolidating the GDG as the principal Catalan public centre devoted to the conservation and study of works on paper.

A modo de presentación, en estas escasas líneas esbozaremos una relación de las principales adquisiciones, donativos y depósitos ingresados en el GDG desde el año 2006, y aplazaremos el estudio que requieren para más adelante. Antes que nada conviene recordar que la colección del Gabinete consta de más de 50.000 dibujos, 70.000 grabados, 11.000 exlibris y 10.000 carteles de un amplio abanico de épocas y países. Con todo, el fondo más completo que conserva es el de arte realizado en Cataluña entre el siglo XVI y la Guerra Civil de 1936-1939. Este carácter catalán de la colección se ha visto reforzado con los nuevos ingresos. De hecho, la mayoría de las cincuenta y dos obras que se han incorporado recientemente son de artistas activos en Cataluña entre las primeras décadas de los siglos XIX y XX, es decir, en uno de los períodos más brillantes de la historia del arte catalán.

Siguiendo un orden cronológico, nos tenemos que referir en primer lugar al *Retrato de hombre* y al *Retrato de dama*¹ (MNAC/GDG 214267-000) del artista neoclásico Vicent Rodés (Alicante, 1783 – Barcelona, 1858). Se trata de dos dibujos al pastel ejecutados hacia 1820 que manifiestan destreza en la captación psicológica de los personajes y una factura técnica muy esmerada, cualidades que debieron ayudar a convertir a Rodés en el principal retratista de la primera mitad del siglo XIX catalán. El Gabinete ya contaba con otros retratos suyos, croquis y composiciones de tema religioso, mitológico e histórico. No obstante, la calidad artística de los dos pasteles citados permite ofrecer ahora una visión renovada, más rica, de su trayectoria. Un caso análogo sucede con Benet Mercadé (La Bisbal d'Empordà, 1821–Barcelona, 1897), quien se convirtió en uno de los máximos exponentes locales del realismo. El *Estudio de figuras*² que realizó alrededor de 1860-1870 constituye una excelente muestra de la fascinación que sintió por el mundo clásico desde muy temprano. Probablemente relacionado con alguna producción pictórica suya, contribuye a consolidar el repertorio de asunto fundamentalmente religioso que el Gabinete guarda de Mercadé.

El GDG debe al afán coleccionista del industrial Lluís Plandiura y del artista Alexandre de Riquer buena parte del espléndido conjunto de carteles modernistas que reúne. Ahora se han añadido producciones de artistas europeos relevantes que trabajaron en París, la nueva capital del arte: *Exposition Internationale de Madrid 1893-1894*³ (1893) de Eugène Samuel Grasset (Lausana, 1845 – Sceaux, 1917), *Papier a cigarettes Job*⁴ (1894) de Georges Meunier (París, 1869 – Bois d'Arcy, 1942), *Tournée du Chat Noir*⁵ (1896) de Théophile Alexandre Steinlen (Lausana, 1859 – París, 1923), y *Cycles & Automobiles Clement*⁶ (hacia 1898-1903) de René Leverd (Hesdin, 1872 – París, 1938). De los cuatro, el gran Steinlen es quien está mejor representado en el fondo, mientras que Meunier y Leverd estaban hasta hace poco ausentes. A la verdadera edad de oro que el arte del cartel conoció en tiempos del modernismo, también contribuyeron autores

Fig. 1. Vicent Rodés, *Retrat de dama*, c. 1820 / Vicent Rodés, *Retrato de dama*, c. 1820. Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya.

catalanes destacados. El Gabinete reúne una quincena de carteles del coleccionista exquisito y artista polifacético Alexandre de Riquer (Calaf, 1856 – Palma de Mallorca, 1920), contando los tres ingresados recientemente: *Fabrica de lustres S. Ricart*⁷ (1898), *Mosaicos hidraulicos Orsola, Sola y Cia. (1898)*⁸ y *Antigua Casa Franch*⁹ (1899). El primero y el último figuraron en la primera exposición de arte publicitario catalán, la cual, promovida por la revista *Pèl & Ploma* y organizada por el propio Riquer, se celebró en el Ateneu Barcelonès el mes de julio de 1899. Cuatro años después, Joan Vallhonrat (Cornellà de Llobregat, 1874 – Barcelona, 1937) realizó el cartel anunciador de la muestra *Circulo Artístico. Cortes 313 y 315. Exposicion de dibujos* (1903),¹⁰ el único testigo del quehacer del artista que tiene el GDG. De entre los más de veinte carteles de Ramon Casas (Barcelona, 1866-1932) que se agrupan en la reserva, algunos se han convertido en iconos del ascenso del cartelismo modernista catalán. Hay que decir, no obstante, que los dos recién ingresados: *Real Automovil-Club de Cataluña. Copa Tibidabo*¹¹ (1914) y *La tuberculosis amenaza la vida y la riqueza de Cataluña* (1922)¹² ayudan a perfilar la evolución posterior del lenguaje gráfico del artista.

La reconocida figura del gran amigo de Casas, Santiago Rusiñol (Barcelona, 1861 – Aranjuez, 1931), se convirtió en tema de numerosos retratos. Los fondos del GDG poseen ahora nuevas caricaturas de Rusiñol¹³ de manos de Lluís Bagaria (Barcelona, 1882 – La Habana, 1940) y Miquel Cardona, llamado «Quelus» (Barcelona, 1908 – Caracas, 1964), entre otros autores. Por su parte, Joaquim Renart (Barcelona, 1879-1961) dibujó el *Rostro de Santiago Rusiñol muerto* (1931) mientras los restos mortales

A tall de presentació, en aquestes línies comptades esbossarem una relació de les principals adquisicions, donatius i dipòsits ingressats al GDG des de l'any 2006, i ajornarem l'estudi que demanen per a més endavant. Abans de res convé recordar que la col·lecció del Gabinet consta de més de 50.000 dibuixos, 70.000 gravats, 11.000 ex-libris i 10.000 cartells d'un ampli ventall d'èpoques i països. Amb tot, el fons més complet que conserva és el d'art realitzat a Catalunya entre el segle XVI i la Guerra Civil de 1936-1939. Aquest caràcter català de la col·lecció s'ha vist reforçat amb els nous ingressos. De fet, la majoria de les cinquanta-dues obres que s'han incorporat recentment són d'artistes actius a Catalunya entre les primeres dècades dels segles XIX i XX, és a dir, en un dels períodes més brillants de la història de l'art català.

Seguint un ordre cronològic, ens hem de referir en primer lloc al *Retrat d'home* i al *Retrat de dama*¹ (MNAC/GDG 214195-000) de l'artista neoclàssic Vicent Rodés (Alacant, 1783 – Barcelona, 1858). Es tracta de dos dibuixos al pastel executats cap a 1820 que palesen destresa en la captació psicològica dels personatges i una factura tècnica molt acurada, qualitats que devien ajudar a convertir Rodés en el principal retratista de la primera meitat del segle XIX català. El Gabinet ja comptava amb altres retrats seus, croquis i composicions de tema religiós, mitològic i històric. No obstant això, la qualitat artística dels dos pastels esmentats permet oferir ara una visió renovada, més rica, de la seva trajectòria. Un cas anàleg succeeix amb Benet Mercadé (la Bisbal d'Empordà, 1821 – Barcelona, 1897), qui va esdevenir un dels màxims exponents locals del realisme. *L'Estudi de figures*² que realitzà al voltant de 1860-1870 constitueix una excel·lent mostra de la fascinació que va sentir pel món clàssic des de ben aviat. Probablement relacionat amb alguna producció pictòrica seva, contribueix a refermar el repertori d'assumepte fonamentalment religiós que el Gabinet guarda de Mercadé.

El GDG deu a l'afany col·leccionista de l'industrial Lluís Plandiura i de l'artista Alexandre de Riquer bona part de l'esplèndid conjunt de cartells modernistes que reuneix. Ara s'hi han afegit produccions d'artistes europeus rellevants que van treballar a París, la nova capital de l'art: *Exposition Internationale de Madrid 1893-1894*³ (1893) d'Eugène Samuel Grasset (Lausana, 1845 – Sceaux, 1917), *Papier a cigarettes Job*⁴ (1894) de Georges Meunier (París, 1869 – Bois d'Arcy, 1942), *Tournée du Chat Noir*⁵ (1896) de Théophile Alexandre Steinlen (Lausana, 1859 – París, 1923), i *Cycles & Automobiles Clement*⁶ (cap a 1898-1903) de René Leverd (Hesdin, 1872 – París, 1938). De tots quatre, el gran Steinlen és qui està més ben representat al fons, mentre que Meunier i Leverd hi eren fins fa poc absents. A la veritable edat d'or que l'art del cartell va conèixer en temps del modernisme, també hi van contribuir autors catalans destacats. El Gabinet aplega una quinzena de cartells del col·leccionista exquisit i artista polifacètic Alexandre de Riquer (Calaf, 1856 – Palma

Fig. 2. Carles Casagemas, *Casa de cites*, c. 1900 / Carles Casagemas, *Casa de citas*, c. 1900. Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya.

de Mallorca, 1920), comptant-hi els tres ingressats recentment: *Fabrica de lustres S. Ricart*⁷ (1898), *Mosaicos hidraulicos Orsola, Sola y Cia.* (1898)⁸ i *Antigua Casa Franch*⁹ (1899). El primer i el darrer van figurar en la primera exposició d'art publicitari català, la qual, promoguda per la revista *Pèl & Ploma* i organitzada pel mateix Riquer, es va celebrar a l'Ateneu Barcelonès el mes de juliol de l'any 1899. Quatre anys després, Joan Vallhonrat (Cornellà de Llobregat, 1874 – Barcelona, 1937) realitzà el cartell anunciador de la mostra *Circulo Artístico. Cortes 313 y 315. Exposicion de dibujos* (1903),¹⁰ l'únic testimoni del quefer de l'artista que té el GDG. D'entre els més de vint cartells de Ramon Casas (Barcelona, 1866-1932) que s'agrupen a la reserva, n'hi ha que s'han convertit en icones de l'ascens del cartellisme modernista català. Val a dir, no obstant això, que els dos acabats d'ingressar: *Real Automovil-Club de Cataluña. Copa Tibidabo*¹¹ (1914) i *La tuberculosi amenaça la vida i la riquesa de Catalunya* (1922),¹² ajuden a perfilar l'evolució posterior del llenguatge gràfic de l'artista.

La reconeguda figura del gran amic de Casas, Santiago Rusiñol (Barcelona, 1861 – Aranjuez, 1931), va esdevenir tema de nombrosos retrats. Els fons del GDG posseeixen ara noves caricatures de Rusiñol¹³ de mans de Lluís Bagaria (Barcelona, 1882 – L'Havana, 1940) i Miquel Cardona, dit «Quelus» (Barcelona, 1908 – Caracas, 1964), entre altres autors. Per part seva, Joaquim Renart (Barcelona, 1879-1961) dibuixà el *Rostre de Santiago Rusiñol mort* (1931) mentre les despulles de l'artista van romandre al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona. El lot d'obres que es poden relacionar amb el «senyor del Cau Ferrat i pare dels sitgetans», segons que es llegeix en la caricatura de Quelus,

Fig. 3. Isidre Nonell, *L'arrencaqueixals*, 1909 / Isidre Nonell, *El sacamuelas*, 1909. Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya.

del artista permanecieron en el Saló de Cent del Ayuntamiento de Barcelona. El lote de obras que se pueden relacionar con el «señor del Cau Ferrat y padre de los sitgetans», según se lee en la caricatura de Quelus, incluye el cartel conmemorativo del *50è aniversari de la mort de Santiago Rusiñol*¹⁴ (1981), de Agustí Albers (Sitges, 1943); el manuscrito ilustrado *El mascaró de proa. Periódico bilingüe. Número solt extraordinari per a ús particular de Santiago Rusiñol n° 100*, y *El místico*, cartel de la película basada en la obra homónima de Rusiñol.

Al fondo de dibujos de época modernista, que es uno de los más ricos del GDG, se ha unido el pastel *Casa de citas*¹⁵ (MNAC/GDG 214195-000) (hacia 1900) de Carles Casagemas (Barcelona, 1880 – París, 1901). Casagemas, un artista todavía no muy bien conocido e inédito hasta ahora en la colección, debió componer la obra en París, ciudad a la que llegó en 1900 en compañía de su amigo íntimo Pablo Picasso y donde ambos mantuvieron un fecundo diálogo artístico que desembocó en una apuesta conjunta por un lenguaje innovador. Por otro lado, el rico catálogo del gran maestro del arte catalán moderno Isidre Nonell (Barcelona, 1872-1911), se ha ampliado con *El sacamuelas* (MNAC/GDG 214196-000),¹⁶ fina sátira política publicada en la revista *Papitu* el 8 de diciembre de 1909 y firmada con el sobrenombre que Nonell utilizó como ilustrador, «Noè».

Otro de los colaboradores principales de esta revista fue Francesc Labarta (Barcelona, 1883-1963), llamado «Lata». El cartel *Papitu. L'Almanach sortirà el dia 20*¹⁷ representa, no sin ironía, una Eva insinuante y sofisticada que ofrece una manzana a un

Adán muy *dandy*. Tanto el decorativismo contenido de la composición como el mundo alegre, mundano y cosmopolita que evoca, delatan un momento de transición entre el modernismo y el *noucentisme*. Muy sofisticada se muestra, así mismo, la joven que gira el rostro hacia el espectador en el cartel *Copa Cuesta Ordal*¹⁸ (1918), realizado bajo el influjo del *art déco* por Ramon Baixeras, un autor poco documentado, sobrino de Dionís Baixeras. Francesc d'Assís Galí (Barcelona, 1880-1965), pedagogo y artista muy representativo de la corriente *noucentista*, destacó como diseñador de carteles de exposiciones oficiales. En *Exposició Internacional Barcelona 1929*¹⁹ no podía faltar uno de sus motivos predilectos: la figura femenina de dimensiones considerables que atraviesa la composición en diagonal, sobrevolando el cielo, y en este caso, además, las chimeneas de la ciudad. Los corpus del abanderado del *noucentisme* plástico Joaquim Sunyer (Sitges, 1874-1956), y de Antoni Costa Torres (Barcelona, 1904-1965), seguidor de los postulados *noucentistas*, también se han visto incrementados.²⁰

La relación de carteles de signo vanguardista se abre cronológicamente con *Dubonnet*²¹ (MNAC/GDG 214194-000) (1934), una de las mejores creaciones del gran renovador del cartelismo que fue Adolphe Marie-Jean Mouron, llamado «Cassandre» (Kharkov, 1901 – París, 1968), un artista que hasta ahora no estaba representado en el fondo. Se conocen distintas versiones de esta obra que representa un curioso hombrecillo, visto de perfil, que se sirve una copa de vino de quina. Dotado del espíritu sintético que exhiben los mejores anuncios publicitarios de todos los tiempos, muestra reminiscencias cubistas en la tipografía, el tratamiento geométrico de las formas y la distribución de amplios planos de color que están matizados, sin embargo, por degradados que otorgan sensación de volumen y riqueza cromática. Este efecto se debe al uso del aerógrafo, técnica que Cassandre dominó considerablemente y contribuyó a difundir. En España, uno de los pioneros de dicha técnica fue Josep Renau (Valencia, 1907 – Berlín, 1982). Así lo confirma el cartel *Las Arenas*²² (1932), donde confluye la herencia *art déco* y la huella del constructivismo ruso que marcó parte de su obra gráfica. Antoni Clavé (Barcelona, 1913 – Saint-Tropez, 2005), admirador declarado de Cassandre, no tardó tampoco en utilizar el aerógrafo. O mejor dicho, un aparato de uso cotidiano que le sirvió igualmente para polvorizar los carteles de cine que ejecutó para la distribuidora barcelonesa Cineaes. Obras efímeras por naturaleza, no se editaron en serie en un taller litográfico –a diferencia de la mayoría de carteles–, sino que son pinturas únicas hechas sobre papel de estraza. Solo se conservan las que la prestigiosa revista alemana *Gebrauchsgraphik* pidió a Clavé para publicar y posteriormente devolvió al artista. Los carteles anunciadores de los films *El hombre y el monstruo*, *El hombre invisible* y *Boliche*²³ (los tres de 1934), proceden de la fachada del cine Capitol y son aportaciones valiosas a la colección del Gabinete. Buen amigo de Antoni Clavé, Salvador Ortiga (Barcelona, 1911

Fig. 4. Cassandre, *Dubonnet*, 1932 / Cassandre, *Dubonnet*, 1932. Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya.

inclou el cartell commemoratiu del 50è aniversari de la mort de *Santiago Rusiñol*¹⁴ (1981), d'Agustí Albors (Sitges, 1943); el manuscrit il·lustrat *El mascaró de proa. Periódico bilingüe. Número solt extraordinari per a ús particular de Santiago Rusiñol n° 100*, i *El místico*, cartell de la pel·lícula basada en l'obra homònima de Rusiñol.

Al fons de dibuixos d'època modernista, que és un dels més rics del GDG, s'hi ha unit el pastel *Casa de cites*¹⁵ (MNAC/GDG 214195-000) (cap a 1900) de Carles Casagemas (Barcelona, 1880 – París, 1901). Casagemas, un artista encara no ben conegut i inèdit fins ara en la col·lecció, devia compondre l'obra a París, ciutat a la qual arribà el 1900 en companyia del seu amic íntim Pablo Picasso i on tots dos van mantenir un fecund diàleg artístic que desembocà en una aposta conjunta per un llenguatge innovador. D'altra banda, el ben nodrit catàleg del gran mestre de l'art català modern Isidre Nonell (Barcelona, 1872-1911), s'ha ampliat amb *L'arrencaqueixals* (MNAC/GDG 214196-000),¹⁶ fina sàtira política publicada en la revista *Papitu* el 8 de desembre de 1909 i signada amb el sobrenom que Nonell va fer servir com a il·lustrador, «Noè».

Un altre dels col·laboradors principals d'aquesta revista va ser Francesc Labarta (Barcelona, 1883-1963), dit «Lata». El cartell *Papitu. L'Almanach sortirà el dia 20*¹⁷ representa, no sense ironia, una Eva insinuant i sofisticada que ofereix una poma a un Adam molt dandy. Tant el decorativisme contingut de la composició com el món alegre, mundà i cosmopolita que evoca, delaten un

moment de transició entre el modernisme i el noucentisme. Ben sofisticada es mostra, així mateix, la jove que gira el rostre cap a l'espectador en el cartell *Copa Cuesta Ordal*¹⁸ (1918), realitzat sota l'influx de l'*art déco* per Ramon Baixeras, un autor poc documentat, nebot de Dionís Baixeras. Francesc d'Assís Galí (Barcelona, 1880-1965), pedagog i artista molt representatiu del corrent noucentista, destacà com a dissenyador de cartells d'exposicions oficials. A *Exposició Internacional Barcelona 1929*¹⁹ no hi podia faltar un dels seus motius predilectes: la figura femenina de dimensions considerables que travessa la composició en diagonal, sobrevolant el cel, i en aquest cas, a més, les xemeneies de la ciutat. Els corpus del capdavanter del noucentisme plàstic Joaquim Sunyer (Sitges, 1874-1956), i d'Antoni Costa Torres (Barcelona, 1904-1965), seguidor dels postulats noucentistes, també s'han vist incrementats.²⁰

La relació de cartells de signe avantgardista s'obre cronològicament amb *Dubonnet*²¹ (MNAC/GDG 214194-000) (1934), una de les millors creacions del gran renovador del cartellisme que fou Adolphe Marie-Jean Mouron, dit «Cassandre» (Khàrkov, 1901 – París, 1968), un artista que fins ara no estava representat en el fons. Es coneixen diferents versions d'aquesta obra que representa un curiós homenet, vist de perfil, que se serveix una copa de vi de quina. Dotat de l'esperit sintètic que exhibeixen els millors anuncis publicitaris de tots els temps, mostra reminiscències cubistes en la tipografia, el tractament geomètric de les formes i la distribució d'amplis plans de color que estan matissats, però, per degradats que atorguen sensació de volum i riquesa cromàtica. Aquest efecte es deu a l'ús de l'aerògraf, tècnica que Cassandre va dominar a bastament i contribuï a difondre. A Espanya, un dels pioners de l'esmentada tècnica va ser Josep Renau (València, 1907 – Berlín, 1982). Així ho confirma el cartell *Las Arenas*²² (1932), on conflueix l'herència *art déco* i l'empremta del constructivisme rus que marcà part de la seva obra gràfica. Antoni Clavé (Barcelona, 1913 – Saint-Tropez, 2005), admirador declarat de Cassandre, també emprà ben aviat l'aerògraf. O més ben dit, un aparell d'ús quotidià que li serví igualment per polvoritzar els cartells de cinema que va executar per a la distribuïdora barcelonina Cineaes. Obres efímeres per naturalesa, no es van editar en sèrie en un taller litogràfic –a diferència de la majoria de cartells–, sinó que són pintures úniques fetes sobre paper d'estrassa. Només es conserven les que la prestigiosa revista alemanya *Gebrauchsgraphik* demanà a Clavé per publicar i posteriorment va tornar a l'artista. Els cartells anunciadors dels films *El hombre y el monstruo*, *El hombre invisible* y *Bolicho*²³ (tots tres de 1934), procedeixen de la façana del cinema Capitol i són aportacions valuoses a la col·lecció del Gabinet. Bon amic d'Antoni Clavé, Salvador Ortiga (Barcelona, 1911 – La Guardia, 1939) és particularment conegut pel cartell *3 escultors que presenta ADLAN. Ramon Marinell-lo, Jaume Sans, Eudald Serra*²⁴ (1935). Amb motiu de la cèlebre exposició que van

– La Guardia, 1939) es particularmente conocido por el cartel *3 escultores que presenta ADLAN. Ramon Marinel-lo, Jaume Sans, Eudald Serra*²⁴ (1935). Con motivo de la célebre exposición que organizaron los Amics de l'Art Nou en las Galeries d'Art Catalònia de Barcelona, Ortiga ideó todo un *divertimento* de fuerte acento vanguardista que combina las técnicas del fotomontaje y el *collage*. El cartel *Adlan. Grup Logicofobista. G. Catalonia*²⁵ (1936) y el dibujo *Figura femenina*²⁶ son otras obras de vanguardia realizadas por Ortiga.

En cuanto a los dibujos que reflejan la influencia de los movimientos de vanguardia en Cataluña, y en especial del surrealismo, citaremos entre los más significativos las dos *Composiciones surrealistas* (1931), el *Hombre durmiendo*, la *Pareja* y la *Pareja con un niño en brazos*²⁷ de Eudald Serra (Barcelona, 1911-2002) y destacaremos la obra *Sin título*²⁸ (1934) de Antoni Garcia Lamolla (Martorell, 1910 – Dreux, 1981) y el *Collage*²⁹ (1935) de Jaume Sans (Sitges, 1914 – Barcelona, 1987), dos autores hasta ahora ausentes de la colección.

Para terminar, diremos que la activa política de captación de bienes patrimoniales promovida por el GDG los últimos años solo se ha podido completar gracias a la generosidad de diferentes personas e instituciones. La colección ha salido beneficiada con creces, y no tanto en lo que respecta al número de obras ingresadas al ya abundante fondo del Gabinete, sino por la calidad de ciertos ingresos. En este sentido, hay que remarcar el enriquecimiento y la diversificación que ha supuesto la presencia de artistas que todavía no estaban representados en la colección o no contaban con producciones suficientemente ilustrativas de su categoría artística. Los nombres de Casagemas, Cassandre, Renau o Clavé ejemplifican perfectamente lo que acabamos de anotar. Creemos que el ingreso de este importante conjunto de obras contribuirá a consolidar el prestigio del Gabinete de Dibujos y Grabados como principal centro público catalán dedicado a la conservación y el estudio de obra sobre papel.

Notas

1. Adquisiciones, 2008.
2. Adquisición, 2008.
3. Adquisición, 2007.
4. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2006.
5. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2006.
6. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2006.
7. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2006.
8. Adquisición, 2007.
9. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2006.
10. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2006.
11. Adquisición mediante la aportación del Reial Automòbil Club de Catalunya, 2008.
12. Donación de Júlia López y Jesús Casado, 2006. El Gabinete posee otro ejemplar depositado por la Generalitat de Catalunya, 2006.
13. Todas las obras citadas en este párrafo provienen de la donación Rosy y Norman Cinnamond, 2007.
14. El Gabinete conserva el original grabado, también proveniente de la donación Rosy y Norman Cinnamond, 2007. Y posee, así mismo, otro ejemplar del cartel.
15. Adquisición, 2008.
16. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2008.
17. Adquisición, 2007.
18. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2006.
19. Depósito de la Generalitat de Catalunya, 2006.
20. Concretamente con los dibujos *Dos mujeres desnudas* de Sunyer (donación de Elizabeth Xipell, 2007) y *Desnudo femenino* (1934) y *Academia femenina* de Costa (donación de Dolors Olivé, viuda de Ramon Marinel-lo, 2007).
21. Adquisición, 2007.
22. Adquisición, 2008.
23. Los tres provienen del depósito indivisión Emmanuel y Nathalie Clavé, 2008.
24. El Gabinete posee tres ejemplares de este cartel y un conjunto de piezas recortadas que pertenecen a otros carteles. Donación de Dolors Olivé, viuda de Ramon Marinel-lo, 2007.
25. Donación de Dolors Olivé, viuda de Ramon Marinel-lo, 2007.
26. Donación de Dolors Olivé, viuda de Ramon Marinel-lo, 2007.
27. Las cinco obras provienen de la donación de Dolors Olivé, viuda de Ramon Marinel-lo, 2007.
28. Depósito de Yolanda y Carmen García-Lamolla, 2008.
29. Adquisición, 2008.

organitzar els Amics de l'Art Nou a les Galeries d'Art Catalònia de Barcelona, Ortiga ideà tot un *divertimento* de fort accent avantguardista que combina les tècniques del fotomuntatge i el *collage*. El cartell *Adlan. Grup Logicofobista. G. Catalonia*²⁵ (1936) i el dibuix *Figura femenina*²⁶ són altres obres d'avantguarda realitzades per Ortiga.

Quant als dibuixos que palesen la influència dels moviments d'avantguarda a Catalunya, i en especial del surrealisme, citarem d'entre els més significatius les dues *Composicions surrealistes* (1931), l'*Home dormint*, la *Parella* i la *Parella amb un nen als braços*²⁷ d'Eudald Serra (Barcelona, 1911-2002) i destacarem l'obra *Sense títol*²⁸ (1934) d'Antoni Garcia Lamolla (Martorell, 1910 – Dreux, 1981) i el *Collage*²⁹ (1935) de Jaume Sans (Sitges, 1914 – Barcelona, 1987), dos autors fins ara absents de la col·lecció.

Per acabar, direm que l'activa política de captació de béns patrimonials promoguda pel GDG els darrers anys només s'ha pogut completar gràcies a la generositat de diferents persones i institucions. La col·lecció n'ha sortit beneficiada amb escreix, i no tant pel que fa al nombre d'obres ingressades al ja abundós fons del Gabinet, sinó per la qualitat de certs ingressos. En aquest sentit, cal remarcar l'enriquiment i la diversificació que ha suposat la presència d'artistes que encara no estaven representats a la col·lecció o no comptaven amb produccions prou il·lustratives de la seva categoria artística. Els noms de Casagemas, Cassandre, Renau o Clavé exemplifiquen perfectament el que acabem d'anotar. Creiem que l'ingrés d'aquest important conjunt d'obres contribuirà a consolidar el prestigi del Gabinet de Dibuixos i Gravats com a principal centre públic català dedicat a la conservació i l'estudi d'obra sobre paper.

Notes

1. Adquisicions, 2008.
2. Adquisició, 2008.
3. Adquisició, 2007.
4. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2006.
5. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2006.
6. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2006.
7. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2006.
8. Adquisició, 2007.
9. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2006.
10. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2006.
11. Adquisició mitjançant l'aportació del Reial Automòbil Club de Catalunya, 2008.
12. Donació de Júlia López i Jesús Casado, 2006. El Gabinet en posseeix un altre exemplar dipositat per la Generalitat de Catalunya, 2006.
13. Totes les obres citades en aquest paràgraf provenen de la donació Rosy i Norman Cinnamon, 2007.
14. El Gabinet conserva l'original gravat, també provinent de la donació Rosy i Norman Cinnamon, 2007. I posseeix, així mateix, un altre exemplar del cartell.
15. Adquisició, 2008.
16. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2008.
17. Adquisició, 2007.
18. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2006.
19. Dipòsit de la Generalitat de Catalunya, 2006.
20. Concretament amb els dibuixos *Dues dones nues* de Sunyer (donació d'Elizabeth Xipell, 2007) i *Nu femení* (1934) i *Acadèmia femenina* de Costa (donació de Dolors Olivé, vídua de Ramon Marinel·lo, 2007).
21. Adquisició, 2007.
22. Adquisició, 2008.
23. Tots tres provenen del dipòsit indivisió Emmanuel i Nathalie Clavé, 2008.
24. El Gabinet en posseeix tres exemplars i un conjunt de peces retallades pertanyents a altres cartells. Donació de Dolors Olivé, vídua de Ramon Marinel·lo, 2007.
25. Donació de Dolors Olivé, vídua de Ramon Marinel·lo, 2007.
26. Donació de Dolors Olivé, vídua de Ramon Marinel·lo, 2007.
27. Totes cinc obres provenen de la donació de Dolors Olivé, vídua de Ramon Marinel·lo, 2007.
28. Dipòsit de Yolanda i Carmen García-Lamolla, 2008.
29. Adquisició, 2008.